

Sygn. akt III USK 91/22

POSTANOWIENIE

Dnia 9 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania P. O.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału we Wrocławiu

o odsetki,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 9 lutego 2023 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu

z dnia 15 lipca 2020 r., sygn. akt III AUa 1502/19,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu, wyrokiem z dnia 15 lipca 2020 r., zmienił wyrok Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 16 września 2019 r. i odstąpił od obciążenia P. O. kosztami zastępstwa procesowego na rzecz strony pozwanej, a dalej idącą apelację oddalił.

W sprawie ustalono, że w dniu 8 lutego 2016 r. P. O. wystąpił do ZUS z wnioskiem o zwrot nienależnie opłaconych składek w związku z wyrejestrowaniem z ubezpieczeń od dnia 1 listopada 2002 r. Ustalenie nienależnie opłaconych składek, w związku ze wstecznym wyrejestrowaniem P. O. jako płatnika składek i osoby prowadzącej działalność gospodarczą, wymagało przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego. Kwestia podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej została rozstrzygnięta dopiero

wyrokiem Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 31 maja 2017 r., w której Sąd ustalił faktyczny okres prowadzenia przez P. O. działalności gospodarczej, stwierdzając jego podleganie obowiązkowym ubezpieczeniom od 8 listopada 2001 r. do 31 marca 2003 r.

P. O. nie złożył poprawnych dokumentów rozliczeniowych zgodnie z tym wyrokiem, dlatego kwota nienależnie opłaconych składek została ustalona przez Zakład, po sporządzeniu w dniu 24 lipca 2017 r. dokumentów rozliczeniowych z urzędu, na podstawie wskazanego wyroku Sadu Okręgowego. O ustalonej kwocie nienależnie opłaconych składek organ rentowy zawiadomił płatnika pismem z dnia 8 sierpnia 2017 r., dokonując jednocześnie zwrotu tychże składek, co oznacza, że organ rentowy dokonał zwrotu nienależnie opłaconych składek w terminie 30 dni od dnia sporządzenia prawidłowych dokumentów (które umożliwiły ustalenie kwoty nadpłaty) w oparciu o prawomocny wyrok Sądu Okręgowego z dnia 31 maja 2017 r.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, obowiązujące przepisy nie przewidują obowiązku przeprowadzania takiego postępowania (wyjaśniającego), niemniej w przypadku wnioskodawcy, który nie dopełnił formalności związanych z wyrejestrowaniem z ubezpieczeń w związku z zaprzestaniem prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej i przez prawie 10 lat figurował w ewidencji organu rentowego jako płatnik składek, niewątpliwie taka potrzeba zaistniała. Niewyrejestrowanie we właściwym czasie wnioskodawcy z ubezpieczeń społecznych, opłacanie składek mimo braku takiego obowiązku, w żadnym wypadku nie stanowiło o błędzie organu rentowego.

Skargę kasacyjną wywiódł pełnomocnik ubezpieczonego, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w całości. We wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania wskazał na istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), które zamknął w pytaniu: kto jest podmiotem, który w myśl przepisu, art. 24 ust. 6c *in principio* ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1009, dalej ustawa systemowa), „stwierdza istnienie nadpłaty”, po którym płatnik składek może złożyć wniosek o jej zwrot.

Ponadto istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych, które budzą poważne wątpliwości lub wywołują rozbieżności w orzecznictwie sądów, to jest art. 24 ust. 6c ustawy systemowej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do merytorycznego rozpoznania.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest wyłącznie problem o charakterze prawnym, a nie faktycznym lub wynikającym ze stwierdzonych przez skarżącego uchybień sądu. Jego rozstrzygnięcie powinno stwarzać przy tym realne i poważne trudności, a także mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia innych spraw. Skarżący winien jest w tym przypadku przedstawić pogłębioną argumentację prawną, bowiem zagadnienie prawne musi mieć charakter ściśle jurydyczny, powstały na tle konkretnego przepisu prawa. Nie może ono odnosić się do subiektywnej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego.

Tymczasem procedura zwrotu nienależnie opłaconych składek została uregulowana w ustawie systemowej bardzo szczegółowo. ZUS ma obowiązek zawiadomić płatnika składek o kwocie nienależnie opłaconych składek, które zgodnie z art. 24 ust. 6a ustawy systemowej mogą być zwrócone, jeżeli kwota zwrotu jest wyższa niż wysokość kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym. Skoro to na Zakładzie spoczywa obowiązek zawiadomienia płatnika składek o kwocie nienależnie opłaconych składek, które mogą być zwrócone, to też Zakład jest podmiotem odpowiedzialnym za ustalenie w jakiej kwocie nienależnie opłacone składki powinny być zwrócone (stwierdza nadpłatę). Momentem początkowym procedury zwrotu jest więc zawiadomienie, o którym mowa w art. 24 ust. 6b ustawy systemowej, co potwierdza też brzmienie art. 24 ust. 6g pkt 1, zgodnie z którym nienależnie opłacone składki ulegają przedawnieniu po upływie 5 lat, licząc od dnia otrzymania tego zawiadomienia.

Na gruncie niniejszej sprawy skarżący kwestionując przedstawiony tryb zwrotu nienależnie opłaconych składek skrupulatnie jednak pomija fakt, że to nie Zakład „przetrzymywał w sposób nieuprawniony” opłacone nienależnie składki, tylko ubezpieczony nie dopełnił obowiązku wyrejestrowania się we właściwym czasie z ubezpieczeń społecznych i mimo braku takiego obowiązku, składki były

opłacane (organ rentowy w latach 2003-2013 prowadził skuteczne postępowanie egzekucyjne). Należy bowiem przypomnieć, że dopiero w dniu 19 czerwca 2013 r. ubezpieczony wstecznie dokonał wpisu w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, dotyczącego zaprzestania wykonywania działalności gospodarczej z dniem 31 października 2002 r.

Argumentacja przedstawiona we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania jest jedynie polemiką z okolicznościami faktycznymi niniejszej sprawy, choćby z faktem, że organ rentowy (z urzędu) ustalił kwotę nienależnie opłaconych składek, to jest stwierdził, iż składki zostały nienależnie opłacone we wskazanej kwocie – w dniu 24 lipca 2017 r., na podstawie wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 31 maja 2017 r., na mocy którego (wbrew twierdzeniom skarżącego) wskazano okres podlegania ubezpieczonego obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym. Zatem wymóg materialny – istnienie nadpłaty – mógł być dopiero spełniony, kiedy odpadła wątpliwość, odnośnie do istnienia tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 26 maja 2010 r., P 29/08, LEX nr 578127, definiując pojęcie nienależnie opłaconej składki, wskazał bowiem, że nie stanowi jej składka ustalona w oparciu o zasady określone w art. 15-32 ustawy systemowej, czyli zasady obowiązkowego świadczenia w ramach stosunku ubezpieczenia społecznego. Istnienie nadpłaty mogło zatem powstać dopiero w chwili uprawomocnienia się wyroku Sądu Okręgowego, w którym rozstrzygnięto o niepodleganiu przez ubezpieczonego ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.

Podsumowując treść wniosku nie uzasadnia stwierdzenia, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne lub potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów. Odpowiedź nie wykracza poza zwykłą wykładnię i stosowanie prawa. Zwykła wykładnia zaś nie składa się na podstawę przedsądu (*a contrario* art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Znaczenie ma wówczas dopiero kwalifikowana potrzeba wykładni wynikająca z poważnych wątpliwości lub rozbieżności w orzecznictwie.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł na mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c.